

Wetenschap&Onderzoek

Sportevenementen: niet meer van deze tijd!

Het zal niemand zijn ontgaan: er is het nodige te doen over grote sportevenementen. Grote steden als Hamburg en Boston kwamen dit jaar terug op hun eerdere voornemen om een bid in te dienen voor de Zomerspelen van 2024. Voor de Winterspelen van 2022 trok een heel leger Europese steden zich terug. Uiteindelijk bleven twee Aziatische kandidaten over, Almaty en Peking, waarvan de laatste won. Hier in Nederland kenden we natuurlijk ons eigen debat, over het Olympisch Plan 2028. Wat is het, dat het grote publiek zo kritisch maakt over grote sportevenementen?

DOOR KOEN BREEDEVELD, BAKE DIJK, FRANK VAN EEKEREN, PAUL HOVER

LONDON 2012 WAS EEN ONGEËVENAARD SUCCES. TOCH HAD OOK DIT EVENEMENT ZIJN KEERZIJDE.

Geen land dat niet al heel lang in enige mate een breedtesportbeleid voert. Geen land bijna ook dat niet tracht om zijn topsporters te ondersteunen, al varieert de mate waarin men dit doet en de achterliggende redenen ervoor van land tot land en van periode tot periode. In aanvulling hierop maken nu ook sportevenementen steeds vaker deel uit van het sportbeleid. In Nederland kennen we ons eigen netwerk 'Kracht van Sportevenementen',

andere landen kennen vergelijkbare initiatieven.

Dat sportevenementen 'in' zijn, is op zich niet vreemd. Nu kerk, klasse en buurt er steeds minder toe doen, zijn we op zoek naar nieuwe manieren om ons verbonden te voelen met elkaar. Geen gelegenheid die zich er beter voor leent om dat gevoel op te roepen, dan een sportevenement. Zie de juichende menigte, de lachende helden, de intrigerende foto's

van het culturele erfgoed; lees de opbeurende grafieken van consumentenbestedingen en de indrukwekkende optelsom van mediaexposures. Pak het allemaal samen en de illusie is snel gewekt dat sportevenementen inderdaad in velerlei opzichten goed zijn voor de samenleving. Zelfs het meest kritische publiek verstomt als het goud binnenstroomt en het volkslied klinkt. En als er al negatief nieuws te melden valt over een sportevenement, dan is dat

veelal pas maanden later, als de interesse van het grote publiek en van de politiek al lang weer is vervaagd en andere dringende zaken om aandacht vragen.

Daarbij komt dat ons deel van de wereld dan in een recessie mag hebben verkeerd de laatste jaren, andere delen van de wereld zagen hun welvaart juist scherp stijgen. Diverse landen (China, Rusland, Brazilië, diverse Golfstaten) blaakten economisch van

het zelfvertrouwen en snakten ernaar om met culturele en sportieve prestigeprojecten hun plek op het wereldtoneel handen en voeten te geven.

Omkoopschandalen en witte olifanten

Geen wonder dus dat politici en sportbobo's weglopen met sportevenementen. Geen mooier uithangbord voor de sport dan een geslaagd evenement. Toch zijn er steeds vaker ook kritische geluiden te horen – zie Hamburg en Boston, denk aan onze discussie over het Olympisch Plan 2028. De kritische geluiden zijn voor een groot deel te verklaren uit de grote budgetten die tegenwoordig gemoeid zijn met het organiseren van sportevenementen. De sport kan het niet meer alleen ophoesten. Overheden betalen mee, en daarmee ook belastingbetalers. In totalitaire staten kunnen leiders nog hun eigen keuzes maken, maar een democratie werkt zo niet. Burgers maken zich zorgen of hun belastingcenten goed besteed worden. Is er een gegronde reden voor bezorgdheid? Een deel van het antwoord luidt: ja. Dubieuze praktijken zien we al ontstaan in de 'bidfase', nog voor het evenement überhaupt is toegewezen aan een stad of land. We kennen de omkoopschandalen rond de toekenning van de diverse WK's voetbal. Ook de atletiek kent nu zijn schandaal (rond de toekenning van het WK 2017, aan London). Los daarvan geldt dat de toekenning van evenementen in een groot aantal sporten nog weinig transparant gebeurt. Stemmingen zijn geheim, voorwaarden onbekend. Grote donaties aan de rechthebbende zijn, vlak voor de keuze valt, niet ongevoel. Kleinere landen klagen dat zij vanwege de grote benodigde

budgetten nauwelijks nog in staat zijn om serieus mee te doen in de strijd om een evenement te mogen organiseren.

Tijdens het voorbereiden op het evenement en tijdens het evenement zelf zijn andere thema's actueel. Schendingen van mensenrechten bijvoorbeeld, of onverantwoorde arbeidsomstandigheden zoals bij de bouw van WK-stadions in Qatar. Maar ook: tickets die te duur zijn voor de lokale bevolking, wedstrijdtijden die worden aangepast aan de wensen van de grote zendgemachtigden en hun kijkers, zoals het geval was bij de 'breakfast games' in 1988 in Korea en straks wellicht tijdens Rio en lokale partijen die geen kans krijgen om betrokken te zijn.

Na het evenement zijn er geregeld twijfels over de 'legacy'. Dan zijn het de witte olifanten, zoals de verlopen stadions in Portugal en Zuid-Afrika, die de gemoederen bezighouden, het contrast tussen publieke investeringen en private baten en het onvermogen om de inspiratie van klinkende topsportprestaties om te zetten in een stijging van de sportdeelname.

Stedelijke revitalisering

Toch is het niet gezegd dat sportevenementen geen waarde kunnen hebben voor de maatschappij. London 2012 was een groot feest én een ongeëvenaard succes. In de woorden van Shaun McCarthy, voorzitter van CS London, de commissie die toezag op de duurzaamheid van '2012': "De Spelen van 2012 waren jaren van stedelijke revitalisering onderbroken door twee weken sport." Er waren meer vrijwilligers dan er plekken waren, er werden sociale projecten gestart die zonder de Spelen geen doorgang hadden gehad, er viel bij de bouw niet

één dode, er werden duizenden banen gecreëerd, en het buitenland maakte kennis met een land dat aan de ene kant modern en effectief was en aan de andere kant ook gastvrij en gezegend met een indrukwekkende historie. Feit is, dat sportevenementen geweldige kansen kunnen bieden. Voor de sport, voor de contacten tussen burgers, voor de economie en voor de inrichting van de stad. Dertig jaar na het mislukken van het Nederlandse bid op de Spelen van 1992 genieten Amsterdammers nog dagelijks van het Olympisch Stadion en van de ringbaan om de stad. Zaken die er mede door dat bid zijn gekomen. Vergelijkbare verhalen kunnen worden opgetekend uit de monden van inwoners van steden als Barcelona en Sydney, en zelfs die van Zuid-Afrika en Athene.

Maar London 2012 was ook: hemeltergende kostenoverschrijdingen, dure tickets, falende beloftes over stijgende sportdeelnamecijfers, verenigingen die weinig merkten van een olympisch effect, bezoekers die geen gratis water mochten tappen omdat Coca-Cola dat verbod, bezuinigingen op schoolsport en toeristische attracties die leeg bleven die zomer. En zijn er rondom diverse sportevenementen de eerder genoemde misstanden, de legacy die niet materialiseert, de loze beloftes en het gebrek aan transparantie.

Reflexieve maatschappij

Zaken 'onder de pet houden' is geen optie meer. De moderne communicatietechnieken zorgen ervoor dat informatie sneller stroomt dan ooit tevoren. Dat geldt ook voor minder welgevallige informatie. Burgers en belangengroepen zijn beter geïnformeerd en georganiseerd dan

ooit, en weten zelf de weg naar de media te vinden. In Nederland zagen we dat toen het Olympisch Plan 2028 onder het vergrootglas kwam te liggen. Volgens de Duitse socioloog Ulrich Beck leven we in een reflexieve maatschappij. Politici en beleidsmakers hebben niet het monopolie op informatie. Met dank aan de ICT weten burgers en belangengroeperingen hun weg naar de feiten, en schromen niet meer om daar kritische vragen over te stellen. Van organisatoren van sportevenementen en overheden wordt volledige openheid en eerlijkheid geëist. De tijd van tegenwoordig stelt andere eisen aan de bestuurlijke integriteit rondom sportevenementen. Dat betreft in eerste instantie meer transparantie, maar ook het werken vanuit democratische principes, het afleggen van verantwoording en het oprecht creëren van publieke meerwaarde.

Belanghebbenden bij sportevenementen dienen zich rekenschap te geven van het feit dat de hedendaagse maatschappij bestuurlijke integriteit verlangt, ook – juist ook – van de sport. Zoals het IOC het zelf zegt in de befaamde *Agenda 2020*: "Sport today is too important in society to ignore the rest of society." Met die agenda heeft het machtigste sportorgaan van de wereld een stap gezet op weg naar een nieuwe koers. Wat die stap waard is, zal moeten blijken. Praatjes vullen geen gaatjes, luidt een oud-Hollands gezegde. 'Practice what you preach', zeggen de Angelsaksen. Werk aan de winkel is er nog voldoende. Volgens de *Sports Governance Observer* die de Deense Play the Game-organisatie oktober 2015 uitgaf, heeft de meerderheid van de olympi-

sche sportbonden zijn bestuurlijke organisatie nog niet op orde.

Sportevenementen hebben een rijke historie achter zich en een gouden toekomst voor zich. Maar om die kansen te verzilveren, is het nodig dat alle betrokkenen in het sportevenementenlandschap zich rekenschap geven van de veranderende maatschappelijke omstandigheden. Deze tijd stelt andere eisen aan goed sportbestuur. Niet alleen wat betreft doping of matchfixing, maar ook op het vlak van sportevenementen. De tijd van achterkamertjes en handjeklap is voorbij. Overheden, bonden, sponsors en toeleveranciers zijn samen verantwoordelijk voor een sportevenementenbeleid dat de toets der publieke kritiek kan doorstaan. Iedere partij heeft daarin zijn verantwoordelijkheid. Pas als die goed wordt genomen, hebben sportevenementen een duurzame toekomst. De burgers van Hamburg en Boston, maar ook hier in Nederland, hebben aangegeven dat het tijd wordt dat de sport die boodschap doorrijgt.

Verantwoording

Dit artikel is gebaseerd op het rapport 'Integrity & Sport Events', dat in april 2016 door het Mulier Instituut en de Universiteit Utrecht werd opgesteld voor het ministerie van VWS in het kader van het Nederlandse voorzitterschap van de EU. Naast beide instituten werd aan het rapport meegewerkt door Marjan Olfers (Vrije Universiteit), Wim Keijsers en Jan Hein Boersma (Bureau Nieuwe Gracht) en Ryan Gauthier (Erasmus Universiteit). Voor meer informatie en voor alle gebruikte bronnen, zie www.mulierinstituut.nl (bericht 13 april 2016). ●

Column

Zaterdagvoetbal

1 KOEN BREEDVELD

Jaarlijks investeren gemeenten 1,3 miljard in sportaccommodaties. Voetballers krijgen hun veld voor negentig procent van de gemeente, zwemmers trekken hun baantjes in badwater dat voor meer dan de helft door de gemeente wordt gesubsidieerd. Alleen tennissers draven zelf op voor de kosten van hun park.

Bij zulke bedragen wil je natuurlijk wel dat die investering rendoert. Maar is dat ook zo? Vroeg op de avond en op zaterdag is het dringen rond de velden, maar doordeweeks overdag en laat

op de avond en op zondag blijft het vaak akelig stil op het sportpark.

Leegstand op daluren, drukte tijdens de piek: vanuit efficiëntieoogpunt is het niet optimaal. Een gelijkmatiger gebruik zou de benodigde investeringen verkleinen en het rendement van de voorzieningen vergroten.

De werkelijkheid is echter dat de samenleving zich niet eenvoudig laat sturen of plannen. Of het nu de sport is, het wegverkeer of de arbeidstijden: ze zijn onderworpen aan een ritmiek waar iedereen deel van uit maakt en niemand de regie over voert. Die ritmiek maakt het mogelijk om samen dingen te ondernemen – teamsport! – maar beperkt ons tegelijk in onze vrijheid.

De laatste jaren zien we voetbal steeds meer verschuiven naar de zaterdag. Steeds meer clubs verkiezen het om hun wedstrijd op zaterdag te spelen, en zondag 'vrij' te zijn. Dat leidt tot veldentekorten op de eerste weekenddag, en leegstand op de tweede.

Voorheen had die verdeling nog een logica. Nog steeds zijn er clubs, en spelers, die om principiële redenen niet op zondag spelen. Tegelijk gaan steeds meer winkels op zondag open en wordt het onderscheid met andere dagen minder en minder. Paradoxaal genoeg lijkt die ontwikkeling ook te betekenen dat de zondag weer aan kleur wint, als dag van familiebezoek en dagjes uit. Terwijl de kerken leegstromen, dromt de massa samen op woonboulevards en pretparken. En blijven de sportparken leeg. Planners en economen zien het met lede ogen aan. Tegelijk zit er ook wat moois in het idee van een weerbarstige samenleving, die zich weinig aantrekt van noodzaak en van nut. Jammer voor de boekhouders, maar met makke schapen alleen wordt het leven er niet interessanter op.

Koen Breedveld
Directeur Mulier Instituut